

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (final draft).

Viite:

Imppola, J. J. (2024). Wäärää rahaa, osa 4: Keräilijöiden erehdyttämiseksi valmistetut rahakopiot. *Numismaatikko*, 60(5), 176–181.

Wäärää rahaa, osa 4: keräilijöiden erehdyttämiseksi valmistetut rahakopiot

Meidän keräilijöiden iloksi ja myös harmiksi on rahan väärentäminen yhtä vanha ilmiö kuin rahan tekeminen ja miksei keräilykin. Wäärää rahaa on monenlaista, ja seuraavaksi lähestynkin väärän rahan eri tyyppejä keräilijän näkökulmasta.

Keräilijöiden erehdyttämiseksi valmistetut rahakopiot

Tämä on vastenmielinen ja hyvin monilukuisa väärennösten ryhmä. Näistä klassisimpia ovat turistikohteissa turisteille usein aitoina kaupatut "antiikin" rahat, joita valmistetaan monenmoisia kaikenlaisissa pajoissa ja jotka ovat usein sekä laadullisesti kehoja että vailla minkäänlaista arvoa.

Kuva 1. Rooma, Hadrianuksen (117 – 138) vuosien 128 – 132 välillä lyöty sestertius. Ylhäällä alkuperäinen pronssiraha (paino 27,11 g), alinna valettu kopioraha (paino 15,02 g). Molempien rahojen halkaisija on noin 32 mm. Alemman kopiorahan laatu puhuu puolestaan. Kuvien muokkaus ja yhdistely: Jorma J. Impkola, SeAMK

Toinen jo tutuksi tullut esimerkki ovat Espanjassa tuotetut ja kaupitellut, teknisesti varsin hyvälaatuiset kopiot arvokkaista 20 escudon tai 5 pesetan hopearahoista. Rahat on kuitenkin

helppo tunnistaa siitä, että ne on tehty raudasta eli ne tarraavat hyvin innokkaasti magneettiin. Muutenkin voi sanoa, että käytännössä miltei kaikki espanjalaiset harvinaisuudet ovat ahkerasti – ja osin erittäin hyvin – väärennettyjä. Harvinaisuuksien ostamisessa on verifiointi suositeltavaa.

Viime aikoina on Kiinasta tullut oikea keräilyrahakopioiden suurtuottaja. Näitä kiinalaisten kopioita mitä tavallisimmista isoista hopearahoista alkavat olla koko maailman kirpputorit, rojukaupat ja netin kauppapaikat täynnä. Onneksi ne ovat useimmiten varsin kehnoa laatua, hyvin usein selvästi alipainoisia ja magneettisia, joten keräilijöiden on varsin helppo ne tunnistaa. Ja totta kai ystävämme kiinalaiset ovat myös suoltaneet valtavat määrät kopioitaan arvokkaistakin rahoista.

Kuva 2. Venäjän vuoden 1913 Romanovin hallitsijasuvun 300-vuotisjuhlarupla. Ylhäällä alkuperäinen hopeinen raha, alinna kopioraha. Kuvien muokkaus ja yhdistely: Jorma J. Imppola, SeAMK

Huomatkaa kuvan 2 kopion erilainen tummuusaste ja kuvapuolen epätarkkuus. Alhaalla keskellä osasuurennos kopion vuosiluvun ensimmäisestä numerosta 1, jossa on keskellä kolhu. Tämä vika esiintyy osassa kopioita, mutta ei kuitenkaan kaikissa kopioissa. Muuten kopio on erehdyttävän samankaltainen jonkinlaisia syrjäkirjoituksia myöten. Aidon rahan halkaisija on 33,65 mm ja paino 20 grammaa, kuten myös kopiorahankin. Kopion metallianalyysikään ei aina auta aukottomasti tunnistamaan kopioita, koskapa näiden hopearuplien kopiot ovat usein vahvasti hopeapinnoitettuja tai joissain tapauksessa jopa hopeaa.

Kuvan 2 alemman kopiorahan kaltaisia kopioita on myös kaupiteltu ebayssa väärennetyissä NGC -släbeissä kuvauksella 1913 BC RUSSIA ROUBLE ROMANOV DYNASTY MS 63 koodilla 1811347-007 (släbiin painettu viivakoodi on mielikuvituksen tuotetta, eikä vastaa numeroa) erään puolalaisen myyjän listoilla. Samalla myyjällä oli kaupan myös släbäämätön kopio samanlaisella ulkoasulla ja samanlaisella kolhuvirheellä vuosiluvun 1913 ensimmäisessä numerossa 1.

Kuva 3. Venäjän vuoden 1913 Romanovin hallitsijasuvun 300-vuotisjuhlaruplan släbätty kopio. Tämä on ollut ebayssa kaupan puolalaisen kauppiaan listoilla. Ilmeisesti myös släbi on väärennös. Huomaa alhaalla keskellä osasuurenos vuosiluvun 1913 ensimmäisestä numerosta 1. Siinä on sama kolhuvirhe kuin kuvan 1 kopiassa. Släbeihinkään ei siis voi enää luottaa. Kuvien muokkaus ja yhdistely: Jorma J. Imppola, SeAMK

Viime aikoina on ebay.com- ja Suomen huuto.net -kauppa-alustoilla kaupan kopioita ainakin vuosien 1762 ja 1828 ruplista, 1883 kruunajaisruplasta, 1913 Romanov-ruplasta ja vuoden 1922 tähtiruplasta sekä vuoden 1726 klippinkikopeekasta. Vaikka myyjät ovat ainakin jossain määrin kertoneet esineiden olevan kopioita, ei niissä ole ollut mitään asiasta kertovia leimoja tai muita merkintöjä.

Kuva 4. Japanin vuoden Meiji 17 (1884) yhden yenin hopearaha. Ylhäällä alkuperäinen hopeinen raha, alinna kopioraha. Huomatkaa kopion erilainen värisävy ja yleinen epätarkkuus. Muuten kopio on erehdyttävän samankaltainen syrjähammastusta myöten. Paino poikkeaa aidon 26,96 grammasta melkoisesti ollen vain 17,96 grammaa. Kuvien muokkaus ja yhdistely: Jorma J. Imppola, SeAMK

Eli nykyään voi jo lähteä siitä oletuksesta, että kaikkiin toreilta, turuilta ja kadunvarsilta ostettuihin ”harvinaisuuksiin” pitää suhtautua hyvin kriittisesti. Myös internetissä – niin kotimaisilla kuin ulkolaisillakin nettimyymyjillä - on eri kauppapaikoilla avoimesti kaupan valtavasti niin Suomen kuin muunkin maailman keräilyrahojen arvottomia kiinalaiskopioita. Pääosin kiinalaiset tekeleet ovat enemmän tai vähemmän hyvälaatuisia rautaseoskopioita (kannattaa pitää kaupanteossa jotain pikku magneettia mukana), mutta kiinalaiset ovat kuuluja oppivaisuudestaan, joten pitääkö varanne! Katsokaa vaikka kuvien 2, 3 ja 4 esimerkkejä, niiden ulkoasu on pelottavan hyvää laatua.

Suomen ensimmäinen varsinainen keräilijöille tarkoitettu rahakopio on Kansanvaltuuskunnan vuonna 1918 valmistaman 5-pennisen kopio. Sisällissodan lopun hämöttäessä ajettiin punaiset pois Helsingistä. Poistuessaan he ottivat mukaansa muun muassa rahapajassa valmistamiaan 5 pennin rahoja, joita he eivät vielä tuolloin olleet edes ehtineet laskemaan liikkeelle. Mukaan saatuja rahoja laskettiin jossain määrin rahaliikenteeseen Viipurissa, ja niistä tuli heti kansalaissodan päätyttyä suosittuja muistoesineitä ja keräilykohteita.

Viipurin torikauppiaat ja kengänkillottajapojat oivalsivat pikku bisneksen mahdollisuuden ja möivät haltuunsa saamiaan rahoja 25 – 50 pennin kappalehintaan. Rahan pieni liikkeellelaskumäärä näkyi pian rahan harvinaistumisena ja hinta kipusikin syksyyn 1918 mennessä jopa 100 markkaan (noin 40 € nykyrahassa) kappaleelta. Rahoja ilmestyi kuitenkin markkinoille vuonna 1922 tavallista runsaammin, minkä vuoksi sen hinta laski vaihteittain tasolle 10 – 15 markkaa. Vuoden 1925 kesällä kaupiteltiin kansanvaltuuskunnan 5-pennisiä Helsingissä isoina erinä hintaan 75 penniä kappale, mutta hinta nousi pian tasolle 2 markkaa kappale. Vuonna 1926 oli rahojen arvo noin 3 – 4 markkaa kappale.

Varsin nopeasti syntyi epäily markkinoille pelmahtaneen varsin runsaslukuisen uuden erän alkuperästä, ja huomattiinkin, että uuden erän rahat olivat tunnuspuoleltaan erilaisia kuin alkuperäiset. Heinäkuussa 1926 Suomen Kuvalehdessä ilmestyneessä Väinö I. Vainion kirjoittamassa artikkelissa oli kuvattuna niin sanoin kuin kuvin aidon ja kopioidun Kansanvaltuuskunnan 5-pennisen tunnuspuolten erot. Klassisimpia ovat lipputangon kärjen asema oikeanpuoleiseen laakeriseppeleeseen nähden sekä seppeleen ruusukkeeseen ja vuosiluvun 1918 keskinäinen asema. Koska Rahapajassa ei oltu tehty mitään toisia tunnuspuolen meistejä, kävi ilmeiseksi, että kyseessä on Rahapajan ulkopuolella tehty väärennös tai kopio.

Kuva 5. Kansanvaltuuskunnan 5-pennisten vertailua. Ylhäällä alkuperäinen KV I raha, alinna KV II kopioraha. Huomatkaa osasuurenoksien seppeleen alhaalla olevan solmukkeen asema

vuosilukuun nähden sekä lipun tangon kärjen asema suhteessa seppeliseen. Kuvien muokkaus ja yhdistely: Jorma J. Imppola, SeAMK

Vakiintunut oletama on, että kopiot on tehty ilmeisesti Saksassa tuntemattomaksi jääneessä metallipajassa tuntemattomien tahojen toimesta. Näin eivät luonnollisestikaan käytetyt valmistusmenetelmät ja materiaalit olleet rahapajan käyttämien taseisia. Erityisesti tämän huomaa kopiorahan paksuudesta ja painosta alkuperäiseen verrattuna. Kopiorahat ovat ensinnäkin varsin merkittävästi alipainoisia; aidon rahan paino on 2,5 g mutta kopioiden paino vaihtelee 1,8 grammasta 2,2 grammaan.

Tämä selittynee sillä, että kyseinen metallipaja ei itse valmistanut aihioden teossa tarvittavia levyjä / nauhoja valssaamalla, vaan ahiot tehtiin mitä ilmeisimmin leikkaamalla tavanomaisista kauppakuparilevyistä. Ja koska saatavilla olleet kuparilevyt eivät olleet aivan saman paksuisia kuin Rahapajan valmistamat ahiometallinauhat vaan ohuempia, tuli myös rahoista hieman alkuperäisiä ohuempia ja kevyempiä. Koska kopiot on valmistettu ilmeisesti tavallisesta kauppakuparista, on kopiorahojen koostumus 99 prosenttisesti puhdasta kuparia.

Paradoksaalista kyllä, tämä kopiorahojen hyökyaalto, joka sekoitti näiden rahojen markkinoita ja heilutteli hintaa hyvinkin huomattavasti, näkyy nykyisin numismaattisilla markkinoilla siinä, että me keräilijät olemme hyväksyneet tämän kopion osaksi kokoelmiamme niin sanottuna tyypin II rahana ja nykyisin on tämän mystisen kopiorahan arvo liki kaksinkertainen aidon rahan arvoon nähden.

Toinen suomalainen esimerkki ovat vuosien 1951 ja 1952 olympia-viissatosen "Libanonin painos" 70-luvulta. Keväällä 1974 syntyi Pekka E:lle ja kahdelle muulle yrittäjähenkiselle herrasmiehelle idea olympiarahan väärentämisestä ja se toteutettiin Pekka E:n kontaktien kautta beirutilaisten "alihankkijoiden" myötävaikutuksella. Puuhamiehet matkustivat Beirutin ja tilasivat siellä sijaitsevasta kultasepäntiikasta 100 kappaletta vuoden 1951 olympiarahoja, joiden valmistamista varten he antoivat aidon rahan malliksi. Samassa yhteydessä teetettiin myös tuntematon määrä väärennöksiä vuoden 1952 olympiarahasta. Kultaseppä välitti tilauksen edelleen mitalitehtailijalle, joka suurella ammattitaidolla valmisti 98 rahaa. Syyskuussa 1974 olivat rahat valmiit ja mainittu 98 väärennön vuoden 1951 olympiarahan erä noudettiin Beirutista.

Rahat valmistettiin ilmeisesti mitalituotannossa hyvin tunnetulla elektrotypia-tekniikalla, jolla on mahdollista tehdä erittäin tarkkoja kopioita esimerkiksi rahoista tai mitalista. Esimerkiksi museot ovat jo 1800-luvulta lähtien valmistaneet kopioita harvinaisista kohteistaan joko näyttelyesineiksi tai jopa myytäväiksi.

Vuosien 1951 ja 1952 väärennökset poikkeavat metallikoostumukseltaan huomattavasti aidon rahan koostumuksesta. Aitojen rahojen hopeapitoisuus on 50%, mutta väärennösten pinnassa on metallianalyytilaitteen mukaan hopeaa melko tarkkaan 70 % lopun ollessa miltei kokonaan kuparia. Aidoissa rahoissa esiintyvää nikkeliä ei väärennöksissä ole lainkaan. Koska tällä pitoisuuserolla ei ole mitään vaikutusta rahan väriin, olisi ollut aivan turhaa nähdä enemmän vaivaa juuri oikeanlaisen hopean löytämiseksi.

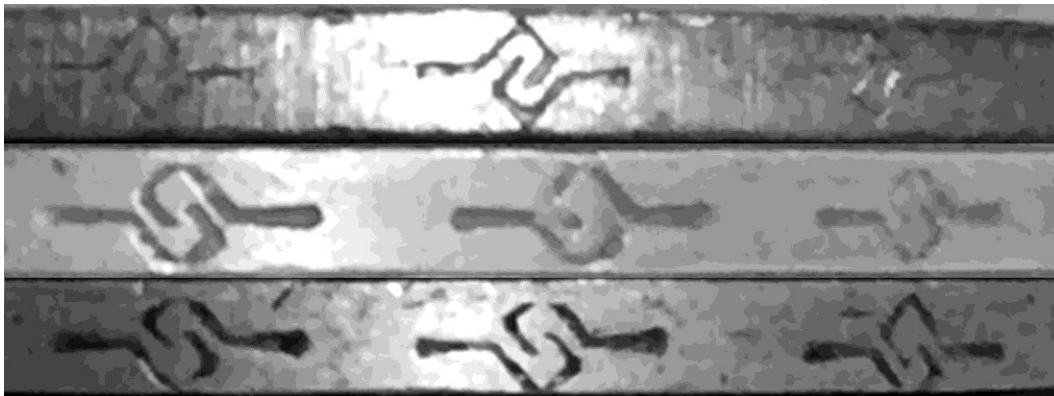

Kuva 6. Aito (ylempi) ja väärä (alempi) 500 markan olympiaraha vuodelta 1951. Kuvat: Tero Kontiokari, kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma J. Imppola, SeAMK

Kuten vertailukuvasta 6 näkyy, ei väärennetty 500 markan olympiaraha vuodelta 1951 ole mitenkään erityisen hyväkuntoinen. Tämä johtui siis siitä, että malliksi annettu aito raha ei sekään ollut mitenkään erityisen hyväkuntoinen. Kopiointimenetelmästä johtuen olivat kaikki väärennökset identtisiä mallirahan kanssa – kuntoineen ja virheineen.

Myöskin 500 markan olympiarahasta vuodelta 1952 teetettiin tuntematon määrä väärennöksiä. Koska menetelmä oli mitä ilmeisimmin sama, olivat myös vuoden 1952 väärenneet kaikki identtisiä tällä kertaa varsin hyväkuntoisen mallirahan kanssa.

Aidot ja väärät olympiarahat painavat molemmat noin 12 grammaa, joten painon suhteen ei näitä voi erottaa toisistaan. Rahojen ainoa varsinainen valmistusvirhe on syrjäkuvion väärin päin kaiverretut kalevala-kädet. Selitys tälle hölmölle virheelle lienee se, että rahojen valmistajana toiminut mitalivalmistaja kaiversi rahan syrjän kalevala-kädet käsin, ja koska arabiaa kirjoitetaan oikealta vasemmalle, kaiversi hän kuviot tottumuksensa voimasta väärin päin.

Kuva 7. Ero aidon (ylinnä) ja värien rahojen (keskellä 1951 ja alinna 1952) syrjäkuvioissa. Väärän suunnan lisäksi eivät kahden alimman väärennetyn rahan kalevala-käsien sormet mene juuri lainkaan sisäkkäin, kuten ne ylimmissä aidon rahan syrjäkuviossa selvästi menevät. Kuva: Tero Kontiokari, kuvan muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK

Ja kuinkas ollakaan, ovat ahkerat ystävämme kiinalaiset tunkeneet lusikkansa tähänkin soppaan. Useammastakin venäläisestä (niinpä niin) nettikaupasta löytyy ”sopuhintaan” (1,70 - 3,00 USD sisältäen postikulut) vallan hopeoituja kopioita vuoden 1951 olympiarahasta. Kiinan kopioissa on kuitenkin rahan syrjässä kalevalakäsikuvioinnin sijaan hammastus, joten tunnistaminen on helppoa. Vaikka nykyisin ovat kaupalliset kontaktit Venäjälle jäissä, lienee näitäkin tullut Suomen numismaattisilla markkinoille ja eiköhän joku sieluton ku**pää näitäkin tyrkytä aitoina pahaa aavistamattomille keräilijöille.

Kuva 8. Kiinalainen tekele vuoden 1951 olympiarahasta. Kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma J. Imppola, SeAMK

Myös olympiarahojen ”Beirutin lyönnille” on käynyt kuten Kansanvaltuuskunnan 5-pennisen kopiolle, siitä on tullut aitoa huomattavasti arvokkaampi. Aito vuoden 1951 olympiaraha maksaa nykyisin reilun satasen ja aito vuoden 1952 olympiaraha alle kympin, mutta Beirutin väärennöksiä on myyty 1 000 – 2 500 euron hintaan. Kiinan kopio on puolestaan täysin arvoton.

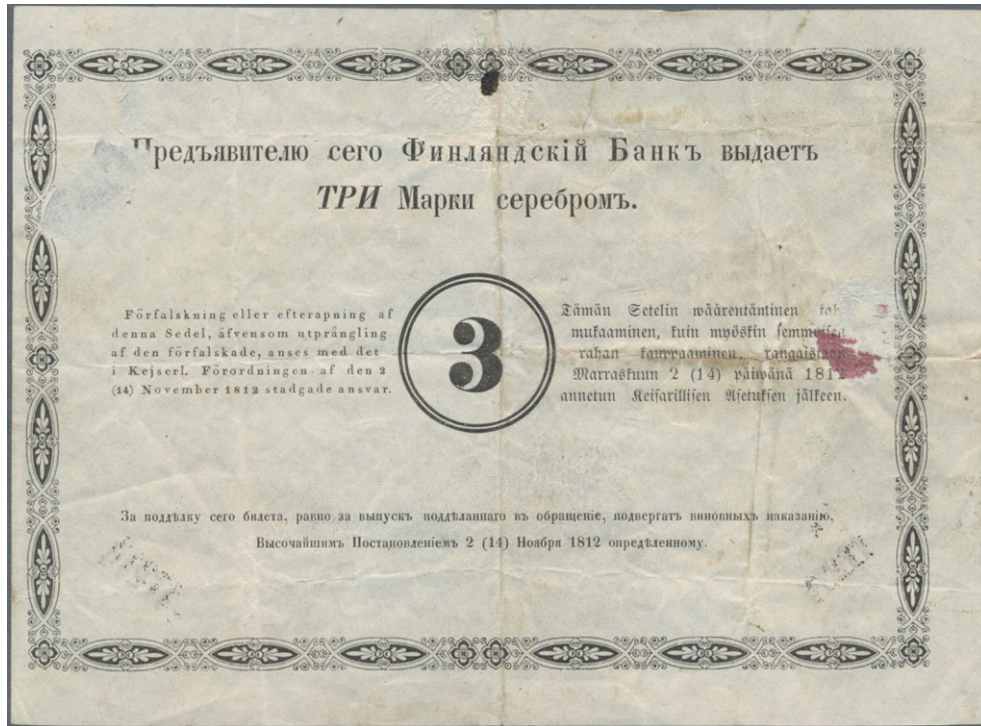
Jo mainittujen kiinalaisten metallirahakopioiden lisäksi on keräilymarkkinoille viime aikoina tulvinut digitaalisen kuva- ja tulostintekniikan kehittymisen myötä kopioita lähes kaikista

suomalaisista ja vähänkään arvokkaista ulkolaisista setelirahoista. Ilmeisesti aina, kun jostain arvokkaasta setelistä ilmestyy hyvätasoinen kuva internettiin, sen joku kopioi ja tuo markkinoille sen avulla tuotetun ”reproduktion”, mikä on yleisesti käytetty nimitys näistä kopioseteleistä. Luonnollisestikaan näissää kopioissa ei ole mitään REPRODUCTION tai COPY tai muutakaan tekstiä, josta asian oikea laita ilmenisi, joten tätä kamaa tulee myös keräilymarkkinoille, missä niitä kaupitellaankin aitoina.

Hyvin kuvaava ja myös surullinen on suomalaisen vuoden 1860 3 markan setelin No 17214 tarina. Kyseinen seteli oli kaupan 8. lokakuuta 2019 Auktionshaus Christoph Gärtner GmbH & Co. KG:n huutokaupassa Sale #45 Banknotes Worldwide kohdenumerolla 1524. Kohteen lähtöhinta oli 900 € ja sen myyntihinta oli 2 500 € + 23,8 % + 2 € komissio = 3 097 €.

Kuva 9. Aidon 3 markan setelin 1860 No 17214 etupuoli. Kuvalähde: <https://p1.auktionen-gaertner.de/FILE/GPKATAUK45/77/4D/774D76/s724202.jpg> Kuvan muokkaus Jorma Imppola, SeAMK.

Kuva 10. Aidon 3 markan setelin 1860 No 17214 taustapuoli. Kuvalähde: <https://p1.auktionen-gaertner.de/FILE/GPKATAUK45/77/4D/774D76/s724202-1.jpg> Kuvan muokkaus Jorma Impola, SeAMK.

Koska tästä setelistä oli nyt tarjolla tasokkaita digikuvia, eivät kopiotehtailijat aikailleet. Setelistä on tällä hetkellä tarjolla kopioita useilta kopiokauppiailta, kuten Foreign Currency and Coin Exchangelta, ebayssa myyjältä Banknoten-1 sekä SUPERmonetki.ru -sivustolta. Hinnat ova tasoa euro-pari per seteli ja laatukin vaihtelee. Seuraavassa pieni kooste mainittujen kopiotrokareiden kolmemarkkaisista.

Kuva 11. 3 markan setelin 1860 No 17214 kopioita. Huomatkaa alimman kopion ”turvateksti” kuvan päällä, eikä tämä kopiotrokari ainakaan halua kuviaan käytettävän uusien kopioiden tekemisen apuna! Huomatkaa myös kahden alimman kopion keskitetty taustapuoli, aidossa setelissä on taustapuolen painatus siirtynyt ylimmän kopion lailla hieman vasemmalle. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Näiden keräilijöiden harhauttamiseksi tehtyjen kopioiden pahin ongelma on siinä, että ne varsin usein ajautuvat keräilymarkkinoille ihmisten joko tietoisesti tai tietämättään myydessä niitä aitoina. Näiden kopioiden ongelma on myöskin se, että jos niitä löytyy yksikin kappale kokoelmasta ”aitona”, se luo vahvan epäilyksen varjon koko kokoelmaan ja siten saastuttaa sen. Sama koskee huutokauppoja ja rahakauppiaitakin – ken kerran keksitään, sitä aina epäillään.

Seuraavassa osassa paneudumme sotilaallisiin / poliittisiin väärennöksiin.